

Neki slovenski pravniški izrazi.

Piše dr. E. Volčič.

(Konec.)

10. Ehegatte. — Slovenski rod je besede zakon, zakonit, ki so pomenjale prvotno »postava, postavni«, kakor pri drugih Slovanih, obdržal le še za »sveti zakon«, die Ehe. Izraz brak, bračni, ki je bil v stari slovenščini, se je vsled cerkvenega vpliva obdržal le še v Rusih in Srbih. Hrvati so si sicer tudi osvojili rečena dva izraza, toda v njih terminologijah stojita na prvem mestu ženidba, ženidbeni, ki se rabita pretežno tudi v njih zakonikih. V starejših hrvatskih prevodih se je rabil v rečenem pomenu tudi pridevnik zakonski, toda možnost zamenjave med pomenoma ehelich in gesetzlich je provzročila, da se rečeni izraz rabi le še v zadnjem pomenu.

Tudi v slovenščini bi trebalo ukreniti, da se raba zakonski v pomenu ehelich vsaj omeji. Dokler smo rabili spake postava in postavni za Gesetz in gesetzlich, sta imela zakon in zakonski zgolj opisani ožji pomen, sedaj pa, ko niso udomačene samo izpeljanke zakonik, zakonski list, zakonodavec itd., ampak sta tudi zakon in zakonski prišla zopet do starega prvotnega pomena, je doba, da se vsaj zakon in njegovi zloženci ne rabijo več v drugotnem pomenu, ako tega ni treba. Narod sam ni rabil pridevnika zakonski v vseh zvezah za Ehe — ali ga vsaj ne rabi več. Tako se ne govori zakonska, temveč ženitna, prav ženitvena pogodba, ravno tako ženitvena dovolitev, ženitveni oklic in ženitvena zglasnica. Tako bi bilo lahko še v drugih zvezah, ne da bi se zgrešal pravi pomen.

Za pojem Ehegatte, t. j. kolektivno za moža in ženo, bi se prav lahko rabil soprog, ki ni le obče slovanski, ampak tudi pri nas popolno udomačen ter se po vzgledih, navedenih pri prejšnjih besedah, da rabiti za moškega in žensko. Če se pa hoče vsekako poseben kolektiven izraz, bodi: ženitveni drug in če se ne morete ločiti od dosedanjega nazivanja pa zakonski drug. Iz prej navedenega razloga ni priporočati zgolj zakonski,

pa tudi ne zakonec, ki sploh ni bil nikoli v navadi in ga pozna le stari Murko v svojem slovarju.

Ehegatte (mož) je seve soprog, Ehegattin soproga, ne zakonska žena, die Ehegatten soprogi. Nihče ne more trditi, da je soprog sedaj med narodom znan manj kakor skovanka zakonski drug. Že Levstik je čutil neprilичnost tedanjih izrazov in je n. pr. v zakonu od 25. julija 1871, d. z. 76, Ehegatten slovenil: poročeni mož in njegova žena. V novi jurisd. normi (§ 50) ima hrvatski prevod, ki ima sicer suprug, »vjenčani drugovi«, maloruski pa suprug.

Umljivo pa je, da ni samo nobene škode, ako se o prilikah, ko ni možen nikak dvom, ne rabijo strogi prevodi nemških izrazov, temuč da je razumevanju zakonika, ki bodi obče pristopen in lahko umljiv, le v prilog, ako se tedaj postavijo splošno umljive besede, samo, da dajejo pravo misel zakona.

Tako je popolno umestno, da stoji n. pr. v hrvatskem prevodu pri §-u 68: — — ma jedna samo od njih radila o glavi drugu, ne pa morda o glavi ženidbenemu drugu. Enako govori hrv. prevoda § 89: prava i obveze muža i žene, nedvomno poljudneje in ne slabeje kakor slovenski: Pravice in dolžnosti zakonskih. — Ponavljam torej, da treba skoro ukreniti, bi li ne kazalo izraza zakon in zakonski vsaj v mnogih zloženkah za omenjeni ožji pojem nadomestiti z ženitev ali ženitba in ženitven, pustiti pa jima zopet širši pojem, ki sta ga imela s prvine.

Pridevnik zakonski rabimo posebno v pomenu gesetzlich, n. pr. zakonske točke — točke zakona, kajti zakonit je bolj gesetzmäßig.

11. Erbserklärung. Kavčnik ima v priobčilu, že večkrat pozvanem — oglasitev za dediča, kar sem sprejel tudi v VI. zv. zbirke. Ta izraz popolnoma ustreza svojemu pomenu, ker dedič nima tu podati kakega posebno formuliranega izrecila, temuč se ima zglasiti, oglasiti, ali prijaviti pismeno oziroma ustno, da dedščino sprejme z gotovimi pogoji. Hrvatski prevod v zap. patentu ima torej tudi prijava, prijaviti.

Nasprotno pa je letzte Willenserklärung pravi izrek, oziroma izrecilo poslednje volje.

V tem zmislu se glasi tudi Cigaletov prevod občnega državlanskega zakonika v §-ih 799, 801, 806, oziroma 552 in nasl., dočim ima hrvatski prevod za oba pojma očitovati, očitovanje, italijanski, pa tudi za oba pojma, dichiarare, dichiarazione.

12. Erlöschung je v starem prevodu obč. državlanskega in kazenskega zakonika ugasnenje, kar pa ni pravilno, ampak more za pomen aufhören biti le prestanek, kakor je tudi v hrvatskem in ruskem jeziku. Slično je v italijanščini: cessazione.

13. Erinnerung je lahko opomba ali opomnja in opazka, lahko pa tudi kaj drugega. V §-u 70 je bolje prvo, v §-u 784 bolje drugo, v §-u 122 pa ni dobro nobeno. V tem §-u pomenja obvestitev ali opozoritev in še bolje je, da se prevede z dotičnim glagolom, kakor je to v hrvatskem prevodu. Slično ima ital. prevod v 1. primeru avvertimento, v 2 osservazioni in v 3. notizia.

14. Fremd, Fremder, je pač tuj, tujec, toda v pomenu Ausländer je inostranec, inozemec, česar pa stari prevod ne razločuje (§-a 31, 33).

15. Haften für — je jamčiti posebno v zmislu garantirati, sicer tudi odgovoren biti in odgovarjati, kar je prevedeno čisto prav v §-u 264 starega prevoda.

16. Kundmachung je razglas, razglašenje, razglasilo, kakor bolj ustreza zmislu, dostikrat pa je najboljša dotična oblika glagolova, kakor je n. pr. v §-u 3 hrv. prevoda: odma kako je oglašen.

17. Landesstelle je vsekako deželno oblastvo; gosposka se je mogla imenovati le ob času robote in desetine.

18. Mittel, Rechtsmittel je skoro bolje pomoč, pravni pomoček, kakor pa sicer kratko prevedeno sredstvo. Hrvati imajo sicer tudi pr. sredstvo, toda na prvem mestu: pomoč, lijek. — Mittelbar, unmittelbar je pač najkrajše posredno in neposredno.

19. Kako naj se sloveni Scheidung der Ehe, je pisal svoj čas B. Trnovec v »Slov. Pravniku«.

Trennung der Ehe ne more biti razporoka, ker v resnici ni; doslej smo imeli razveza, Hrvati in Rusi imajo razvod, prvi tudi raspust ženitbe.

20. Trauungshandlung ni niti poročno opravilo, niti p. dejanje, temuč poroka, torej v §-u 128: zvršena poroka, kakor ima hrv. prevod: svršeno vjenčanje.

21. Unterhalt in Verpflegung treba sloveniti po tem, kakor se ima s temi pojmi umeti le prehrano ali tudi splošno oskrbo dotičnika. Oba nemška izraza imata včasih ožji, včasih širši pomen.

22. Verzeichniss je popis, spisek, zaznamek, znamenik (Levstik), seznam ni drugega kakor češki znamenik. V obč. državljskem zakoniku je posebno v poglavju o inventarju najprimernejši izraz popis.

Navedeni izrazi nikakor niso še vsi, katerih ustanovitev je za prevod državljskega zakonika važna, ampak ne dvomim, da urednik novega prevoda pač še spravi na razgovor vse one, o katerih treba kakih pojasnil.

Ob tej priliki omenim še par terminov, ki sicer nimajo za ta prevod posebnega pomena, pač pa za pravniško izraževanje sploh.

Izmed teh je na prvem mestu Verfahren. Prvotno se je ta izraz slovenil, kakor sem omenil zgoraj pod 1.: ravnanje, ravnanje. Tako je v prevodih do Levstika, torej do krog l. 1870. V pomenu je ta izraz najbližji češkemu řízení, ki znači prvotno die Leitung, Verrichtung. Hrvatje in Srbi so imeli tisti čas že postopanje in kasneje postupak. Levstik je potem, ker se mu je ravnanje menda videlo presplošno, vzel postopek, ki ga imamo posebno v njegovem izvrstnem prevodu kazenskega pravnega reda (postopnika). Gotovo je, da postopek sloni na glagolu postopati, ki pri nas ni imel pomena handeln, vorgehen, ampak je pomenjal le čisto negativno delo, katerega vršilci se pri nas imenujejo postopači. »Doktor, ti jezični doktor, kaj postopaš ti za mano?« (Prešeren.)

Končno pa si je ta glagol tudi pri nas osvojil gorenji boljši pomen in udomačili so se s tem pomenom tudi iz njega izvedeni samostalniki. Oblika postopek morda ni navadna, dasi imamo enako glaseče se besede, morda, da celo ni pravilno izvedena, ampak udomačena je bila ter po mojem prepričanju ni bilo nikake potrebe, da se je v uradnem prevodu civilnopravnih

zakonov mesto nje ustavilo povsodi široko postopanje, ko je v hrvaškem prevodu skozi le postopak. Toda v državljanskem zakoniku od l. 1900 dalje stoji zopet le postopek, kateri izraz sem tudi sprejel v »nesporni postopnik« (VI. zvezek »Pravnikove zbirke), ki, kakor pravim v predgovoru, točneje izraža dovršeno skupnost (red) onih predpisov, po katerih naj se ravnamo (postopamo) v pravnih stvareh.

Italijanski prevod civilnopravnih zakonov ne prevaja nemškega Verfahren povsod enako. Kadar ima pomenjati skupnost predpisov ali pravdni red, takrat se prevaja s procedura (= processo) n. pr. v nadpisu pred §-om 1 c. pr. r.; kjer se pa opisuje kako ravnanje s temi predpisi pred sodiščem ob gotovih prilikah, takrat se prevaja s procedimento, n. pr. pri §-ih 226, 431, 517 itd. Smiričeva hrv. terminologija ima za procedura — postopak, a za procedimento — postopanje. Morda bi i mi lahko delali ta razloček, po katerem bi pač največkrat rabili izraz postopek, a postopanje le v drugotnem zmislu, kadar pomenja le bolj »Vorgehen«.

Maloruski prevod ima pri §-u 1 c. pr. r. izraz postupovanje, a sicer največkrat tujko proces. Čehi imajo za obojna pojma řízení, ki pa v navadnem življenju pomenja tudi vodstvo, ravnanje, uradovanje.

Značilno je, da dela že Babnikova terminologija nekako zgoraj opisani razloček tako, da prevaja Verfahren v najožjem zmislu (Inbegriff der Vorschriften) — postopek, ob vseh drugih prilikah (der Vorgang) pa — postopanje.

Zelo važen izraz je tudi Einrede v pomenu Einwendung. To smo slovenili z vgovarjati, vgovor, kakor ima še Babnik, a zdaj imamo že po vseh spisih in tiskovinah popolno napačni ugovarjati, ugovor. Za ta pomen imajo vsi Slovenci razun zapadnih izraz prigovarjati, prigovor, kakor Hrvati, samo, da včasih izgovarjajo pregovarjati n. pr. temu pregovarja, take pregovore ima. Ugovor pomenja po vsem rečenem slovenskem okrožju kakor tudi na Hrvatskem — dogovor, ugovoriti torej = dogovoriti, skleniti pogodbo, tedaj ravno nasprotno prigovoru ali če že ni drugače vgovoru. To se je povdarjalo že neštetokrat, a želeli bi, da končno ne brez uspeha!

Preostanejo besede in reki, katerih ni prevajati s strogo strokovnjaškega pogleda, ampak, kakor omenjeno že v početku, le splošno z jezikovnega. Gospod urednik novemu prevodu obč. državlanskega zakonika jih omenja v svojem poročilu.

Bilo bi mnogokrat proti duhu našega jezika, ako bi en in isti izraz drugega jezika prevajali vedno z isto besedo, kajti posebnosti jezikov ne tvorijo le različnost besedi, temuč tudi njih zveza, vsaka beseda se ne da rabiti v vsaki zvezi. Še bolj bi grešil proti svojstvu jezika, kdor kako frazo iz tujega jezika prevaja besedo za besedo; to bi ne bil prevod v domač jezik, temuč le isti tuj jezik, vkljenjen v naše besede. To bi bil nekak navidezen prevod z dvojnim mučenjem: tujega jezika in domačih besed; bilo bi kvarjenje jezika brez vse koristi. Kdor misli, da mora eno in isto frazo na raznih mestih izvirnika prevajati vedno z eno in isto frazo v naš jezik, je v veliki zmoti, napravlja sebi mnogo nepotrebnega dela in ne škoduje morda le duhu jezika, ampak dostikrat tudi duhu in zmislu dotičnega izvirnika. — Znano je, da je moč nemškega jezika v samostavniku, da je pa njegova slabost glagol. Že v romanskih jezikih je precej drugače, v slovanskih je pa ravno narobe.

Nemec mora rabiti celo frazo, da določneje označi kako stanje n. pr. trajnost ali minulost, Slovan izreka tak razloček s samim glagolom istega korena v različni obliki. Nekako v sredini stoje Romani, ki imajo dobro razvit vsaj deležnik glagolov. Tako n. pr. hat die Obliegenheit die Auslagen für ... selbst zu bestreiten — ne bi bilo dobro prevedeno: ima dolžnost, opravljati (zalagati) potroške za ..., ampak bolje: je dolžan sam trošiti za ... (§ 490). Tudi n. pr. bestreitet jeder die Unterhaltungskosten für das ... ni dobro: opravlja vzdrževalne troške za to, ampak: vzdržava o svojem trošku vso ... (§ 856). Tako tudi italijanski: conserva a sue spese.

Slično n. pr. bedacht in zuge-dacht ni vedno prevajati na menjen, ampak tudi zapuščen, kakor je v hrvatskem, češkem, italijanskem in deloma starem slovenskem prevodu (§§ 535, 594).

Kakor smo ravnokar videli, **bestreiten** ni vselej naš zalagati, pa tudi opravljati ne. Zalagati ima poduvel, da se zalagatelju povrne ono, kar je plačal ali založil. Ta izraz je prav na mestu v §-u 40 c. pr. r., v drugih primerih pa dostikrat

ni. Lep vzgled, kako se dobro prevaja, pa ne po golih besedah izvirnika je n. pr. italijanski prevod v §-u 212 za »insofern sie aus den während der Dauer der Fruchtniessung gezogenen Nutzungen bestritten werden können; namreč: »in quanto per sodisfarsi siano bastanti frutti percetti durante l' usufrutto.

Slično je za *eingehen* (kapital) slovensko lahko dohajati in dovršno dospeti, toda dospeti pomenja tudi *erreichen*, *fällig werden*; dospela glavnica torej: ein fälliges Kapital (Babnik-Kavčnik). »Dass ein ausstehendes Kapital eingehen solle« v §-u 235 o. d. z. je torej bolje po starem prevodu: kadar se ima kaka dolžna glavnica vrniti, — kajti to hoče izvirnik povedati. Tako se izražajo tudi prevodi hrvaški, češki in italijanski.

Nemški *entgegenstehen* in im Wege stehen izražata isti pojem ter ni pravega povoda, da bi se tudi v slovenščini moralo prvo prevajati nasprotovati, drugo pa na poti biti. Vsi zgoraj omenjeni prevodi prevajajo oba navedena izraza večkrat z isto besedo umestno in brez škode za stvar. Slovenski prevod ima v §-u 844 za »sonst nichts im Wege stehen« — ako ni drugega ovirka, kar prav lahko ostane, seve z neko premembo besednih oblik; v §-u 196 bi se za isto frazo v slovenskem lahko kratko in bolje reklo: ne brani.

Hintansetzen je lahko vnemar pustiti ali zanemariti, pa se lahko prevaja tudi z drugim izrazom; ni moč, da bi se samo en izraz rabil splošno za vse primere. V §-u 19. bi se izraz zanemariti celo ne dal rabiti.

Hinweisen je lahko: v misel vzeti, pozvati, pokazati in tudi drugače. Lahko je tudi oznameniti, pa v točki VIII. razglasb. patenta bi se ta izraz ne dal rabiti. Mislim, da naj bi se mesto oznameniti rabil krepkejši izraz označiti, ki se sedaj pač uporablja bolj za pojem karakterizirati, dasi imata temeljni besedi znak in znamenje isti pomen.

Zukommen je lahko pripadati in pristojati, lahko pa se da izraziti krajše in boljše. V 20 primerih izvirnika imajo prevodi različne izraze in sicer: italijanski osmero, češki šestero, hrvaški četvero in slovenski petero. Slovenski prevod ima največkrat gre z dajavnikom, n. pr. tujcem gre (§ 33), kar je pač velik germanizem, mesto: tujci imajo, vsi drugi v starem prevodu rabljeni izrazi pa so na mestu, na pr. v ših 318, 152, 651, 708, 758 in tudi 752.

S tem sem spravil v razgovor večino besedi in rekov, o katerih je bil g. urednik želel pojasnil; upam, da se oglasi še več svetovalcev, saj: kolikor ljudi, toliko misli. Stvar je vredna, da se premotri korenito, ker se tiče knjige, ki naj bi jo lahko umel morda ne ravno vsak, vendar pa vsak inteligenten Slovenec, dasi ni pravnik.

Prav zato pa končano delo gotovo še pregleda dober slovenski jezikoslovec, ki res dobro pozna naroden jezik, ker odločilne niso morda le kake pravilne končnice, ampak sklad besedi in stavkov.

Končno naj društveni odbor določi tudi pravopis, ali bodi zgolj Štrekljev, kakor je v IV., V. in VI. zvezku njegove zbirke ali bodi drugačen, za katero enotnost v knjigi treba seve zopet slovnika.

Vsekakor upamo, da potrebni dober prevod leta 1911 res dočakamo natisnen.

Važne odločbe upravnega sodišča od l. 1876 do l. 1906.

Zbral in priredil **Štefan Lapajne**, c. kr. okrajni glavar v p.

XXIV. Raznovrstno.

(Konec.)

159. Lastnoročen podpis na vlogah v upravnem postopanju ni zakonito predpisan. (O. 3. januarja 1896 št. 42. Z XX/I št. 9186).

P. T. je vložil pritožbo zoper odlok v razlastitveni stvari. Deželna vlada jo je odklonila »a limine«, ker ni bila lastnoročno podpisana.

Upravno sodišče je ta odlok zaradi nezakonitosti razveljavilo iz naslednjih razlogov:

Ni nobene zakonite določbe, ki bi zahtevala lastnoročen podpis na vlogi v upravnem postopanju ali ki bi oblasti na-lagala, da mora pristnost podpisa na vlogi preiskavati uradnim potom.